

Helsinki, joulukuun 4 p:nä 1941.

J 145

Uudistuksia vaatetustarvikkeiden ja jalkineiden säännöstelyssä.

Selostusta marraskuun 29 päivänä 1941 julkaistusta kansanhuoltoministeriön päätöksestä sekä ohjeita kansanhuoltolautakunnille.

Kansanhuoltoministeriön molemmat marraskuun 29 päivänä 1941 julkaistut päätökset aloittavat uuden kauden lokakuussa 1940 voimaanastuneessa tekstiilejä ja jalkineita koskevassa säännöstelyssä. Uusien määräysten tarkoituksena on saada aikaan entistä tuntuvampia säästöjä mainittujen tarvikkeiden kulutuksessa, saada täten niukat varastot, joita oman maan tuotannon ja nykyoloissa mahdollisen tuonnin avulla voidaan vain rajoitetussa määrässä täydentää, riittämään mahdollisimman pitkälle ja tehdä mahdolliseksi niiden tasapuolinen jakautuminen.

Uudet säännöstelymääräykset rajoittavat näinollen tuntuvassa määrässä kuluttajien tekstiilien ja jalkineiden ostomahdollisuuksia. Rajoitukset tapahtuvat pääasiallisesti noudattamalla kahta linjaa:

A) supistamalla kansanhuoltolautakuntien oikeutta myöntää ostolupia mahdollisimman harvoin, ja tarkoin määriteltäihin tapauksiin;

B) sitomalla tärkeimpien tähän kuuluvien kulutustarvikkeiden hankinta erikoiskuponkeihin.

A. Ostoluvat.

Aikaisemmin voimassaolleiden määräysten mukaan oli vaatetuskortti tarkoitettu tyydyttämään kuluttajien henkilökohtaisen vaatetustarpeen, jotavastoin talous-, kodin sisustus- y. m. s. tekstiilit, joitten kulutus

jakautuu useampien kuin yhden henkilön osalle ja jotka joulukuun 31 päivänä 1940 kansanhuoltoministeriön vahvistamassa pistetaulukossa luetellaan erikseen (Pistetaulukon osasto E), voitiin paitsi vaatetuskortilla hankkia myös kansanhuoltolautakunnan myöntämällä ostoluvalla. Kun ostoluvan tarvikemäärä jää riippuvaksi kansanhuoltolautakuntien harkinnasta, on myönnettyjen ostolupien määrissä todettu suuria epätasaisuuksia. Jotkut kansanhuoltolautakunnat ovat todellakin omistaneet ostolupa-anomuksille harkintaa sekä noudattaneet niiden myöntämisessä tarpeellista varovaisuutta ja säästeliäisyyttä, mutta joulukossa on sellaisiakin lautakuntia, jotka ilmeisesti ovat antaneet kullekin anojalle niin suuren ostoluvan, kuin mitä nämä kulloinkin ovat pyytäneet. Lisäksi ovat monet lautakunnat jakamalla P-kortteja, silloinkin kuin kyseessä on ollut taloustekstiilien hankinta ja jättämällä ostolupatodistuksiin tekemättä riittävät hankittavien tarvikkeiden laatua määrittelevät merkinnät horjuttaneet säännöstelyjärjestelmää kokonaisuudessaan.

Kuluttajien ostoluvat.

Uusi järjestelmä edellyttää periaatteessa, että yksityistalouden kaikki tekstiileihin kuuluvat tarvikkeet ja jalkineet on hankittava vaatetuskorteilla. Ostolupia ei näinöl-

len enää myönnetä pyyheliinoiden, vuodevaatteiden, akkunaverhojen y. m. s. talous- ja sisustustekstiilien hankkimiseen. Kansanhuoltolautakunnat voivat antaa ostolupia yksityishenkilöille ainoastaan seuraavissa tapauksissa:

1. *Raskaana olevalle naiselle* vaatetustarvikkeiden hankkimiseksi lapselle korkeintaan 50 pistettä (ostolupakortti); ostoluvasta tehdään merkintä äidin vaatetuskorttiin;

2. *Äsken syntyneelle* vuodevaatteiden hankkimista varten (ostolupatodistus), korkeintaan 100 pistettä; ostoluvasta tehdään merkintä lapsen vaatetuskorttiin;

3. *Kodin perustajille* kodin varustustekstiilien hankkimista varten avioparia kohden korkeintaan 250 pistettä, jolloin voidaan hankkia esim. seuraavat talous- ja sisustustarvikkeet:

- 8 kpl. lakanoita
- 2 „ tyynyjä
- 2 „ patjoja
- 2 „ vuodepeittoja tai -huopia
- 1/2 tus. pyyheliinoja
- 1/2 „ keittiöpyyhkeitä
- 1/2 „ ruokaliinoja
- 2 kpl. pöytäliinoja
- 12 m. akkunaverhokangasta.

Ostoluvasta tehdään merkintä puoliksi kummankin asianomaisen vaatetuskorttiin.

4. *Tulipalossa* tai muussa tähän verrattavassa onnettomuudessa kärsimään joutuneelle, esitettävän luotettavan selvityksen perusteella vahingon suuruudesta:

a) *talous- ja sisustustekstiilejä* varten perheenjäsentä kohti korkeintaan 125 pisteen ostolupatodistus, kun koko koti on tuhoutunut. Tuhon ollessa osittainen alenee pistemäärä vastaavasti.

b) *vaatetustarvikkeita ja jalkineita* varten kullekin perheenjäsenelle korkeintaan 1/2 vuoden kulutuspisteitä vastaava ostolupakortti, milloin koti on kokonaisuudessaan tuhoutunut. Tuhon ollessa osittainen alenee pistemäärä vastaavasti. Lisäksi voi kansanhuoltolautakunta myöntää kullekin

perheenjäsenelle oikeuden käyttää vaatetuskortin järeillä olevat pisteet ilman aikarajoitusta.

5. Kaikille kuluttajille joulukuun kuluessa 1941 *käsitöille, koruompeleille* ynnä *koriste-esineille*, ei kuitenkaan vaatetustarvikkeille.

Myönnettyistä ostoluvista tehdään merkintä kunkin asianomaisen vaatetuskorttiin.

Sotilashenkilöiden ostoluvat.

Erikoisesti voivat kansanhuoltolautakunnat käynnissä olevan sodan aikana myöntää korkeintaan yhden kuukauden lomaa nauttiville sotilaille ostolupia seuraavia määräyksiä noudattaen:

Lomalla olevalle *sotatoimialueella* palvelusta suorittavalle sotilashenkilölle, jonka loma kestää korkeintaan *yhden kuukauden* ja jolla ei ole vaatetuskorttia käytettävissään, voivat kansanhuoltolautakunnat myöntää korkeintaan yhden kuukauden voimassaolevan ostoluvan käsittävä enintään 25 pistettä *siinä yksityiskohtaisesti määriteltävien vaatetustarvikkeiden hankkimista varten*. (Ostopistekorttia P. ei näinollen väärinkäytösten ehkäisemiseksi voida tarjota myöntää.) Ostopaikasta on asianomaisen ennakolta hankittava selvitys, jotta ostolupatodistuksia voidaan kirjoittaa yksi kutakin ostopaikkaa varten. Mikäli ostoluvan myöntää kansanhuoltolautakunta paikkakunnalla, joka ei ole asianomaisen ostoluvan anojan vakinainen asuinpaikka, on kansanhuoltolautakunnan tehtävä tästä ilmoitus viimeainitulle kansanhuoltolautakunnalle. *Merkintä myönnetystä ostoluvasta* tehdään lomalla olijan *lomalippuun*.

Pitempää kuin kuukauden lomaa nauttivien vaatetuskorttia vailla olevien sotilashenkilöiden ostolupa-anomukset ratkaisee kansanhuoltoministeriö, jolle ne ovat osoitettavat.

Samoin oikeutetaan kansanhuoltolautakunnat antamaan ostolupia edellämäinnit-

jen vaatetuskorttia vailla olevien sotilashenkilöiden lähimmille omaisille kaikkiaan yksi 25 pisteen korkeintaan yhden kuukauden voimassaoleva ostolupa kutakin todistettavasti *sotatoimialueella* palvelustaan suorittavaa vaatetuskorttia vailla olevaa perheenjäsentä kohden. Ostoluvan saa antaa ainoastaan sen paikkakunnan kansanhuoltolautakunta, *jonka alueella on ostoluvan lopullisen saajan, (rintamamiehen) vakinainen asuinpaikka.* Myönnetystä ostoluvasta tehdään merkintä ostoluvan anojan vaatetuskorttiin ja ostoluvan lopullisista saajista (rintamamiehistä) pidetään luetteloa väärinkäytösten ehkäisemiseksi. Ostoluvassa on, samoin kuin edellä on sanottu, yksityiskohtaisesti eriteltävä ne tarvikkeet, joiden hankkimista varten ostolupa on myönnetty, eikä ostopistekorttia niinmuodoin voida tarkoitukseen käyttää.

Sotilashenkilöä varten, joka on saanut edellämainitun lomannauttijan ostoluvan, ei omainen voi saada ostolupaa. Niinikään ei sotilashenkilö, jota varten omaisen toimesta ostolupa on hankittu, saa lomannauttijan lisäpisteitä. Tarkastuksen tehokkuutta silmälläpitäen *ostoluvan saajista on pidettävä luetteloa.*

Kaikki muut yksityishenkilöiden ostolupa-anomukset, joihin nähden kansanhuoltolautakunta katsoo kohtuussyiden puoltavan anomuksen hyväksymistä, on kansanhuoltolautakuntien alistettava kansanhuoltoministeriön ratkaistaviksi.

Elinkeinonharjoittajain ostoluvat.

Ostolupia voivat kansanhuoltolautakunnat myöntää:

1. *vähittäiskauppiaille*, mikäli näillä ei syystä tai toisesta ole lähetysoikeutta. Ostolupa voidaan myöntää ainoastaan tavaran hankintaa varten valmistajalta tai tukkuliikkeestä, ei siis toisesta vähittäiskaupasta.

2. *tekstiilivalmisteita ja nahkaa valmistuksessaan käyttäville tuottajille*, joilla ei ole lähetysoikeuksia ja jotka eivät

ole varsinaisia teollisuuslaitoksia, ainoastaan sikäli, mikäli nämä valmistavat *pukeutumistarkoituksiin käytettäviä välttämättömyystarvikkeita.*

Välttämättömyystarvikkeiden valmistajiksi katsotaan: vaatturit, housujen, työpuukimien ja lasten vaatetustarvikkeiden valmistajat, leninki- ja kappamömpelimot, paitaja muut alusvaatevalmistamot, esiliinaompeelijat sekä suutarit ja jalkinekorjaamot. Näittenkin liikkeen valmistukseen saattaa kuitenkin sisältyä tarvikkeita, jotka eivät palvele pukeutumistarkoituksia. Niinpä voivat lastenvaatetustarvikkeiden valmistamot myydä esim. valmiiksi varustettuja vauvankoreja, joita usein pehmustetaan ja koristetaan kankaalla. Niinikään saattavat esiliinan ompelijat valmistaa koruesiliinoja, jotka eivät palvele käytännöllisiä tarkoituksia. Kankaitten käyttöä tällaisiin tarkoituksiin on estettävä, ainakin sellaisten kankaitten, jotka soveltuvat myös pukeutumistarkoituksiin. Tämän vuoksi on kansanhuoltolautakuntien ostolupa-anomusta harkitessaan otettava selkoa siitä, mihin tarkoitukseen kangas tai tarvike tulee käytettäväksi ja tarpeen tullen vaadittava anomuksen ohella näyte kyseessäolevasta laadusta.

Ostolupia tällaisiin tarkoituksiin myönnetään yleensä ainoastaan, milloin ostopaikkana on tukkuliike tai teollisuuslaitos taikka muu tuottaja. Vain silloin kuin kyseessä on joku aivan vähäinen määrä tuotannossa välttämätöntä lisätarviketta, taikka milloin valmistajan liikeyritys on niin pieni, että hän on aikaisemminkin tehnyt ostoksensa vähittäiskaupasta, voidaan ostolupa kirjoittaa myös vähittäiskauppaa varten. Tukku- ja vähittäiskaupassa ovat luonnollisesti myös sellaiset liikkeet, jotka harjoittavat sekä tukku- että vähittäiskauppaa.

Edellämainitusta käy jo ilmi, että ostoluvan hakijan on välttämättömästi ilmoitettava kansanhuoltolautakunnalle ostopaikka anomusta jättäessään, sillä muutenhan lautakunta ei voi valvoa, etteivät valmistajat

pääse tyhjentämään vähittäiskaupan varastoja, mitkä ovat ennenkaikkea tarkoitetut tyydyttämään kuluttajien tavaratarvetta. Toinen syy, joka pakottaa vaatimaan ostopaikan ilmoittamisen on se, että tavaranniukkuuden vallitessa tukkuliikkeiden ja tehtaiden on pidettävä huoli siitä, että varastoon saapuvat tavarat jaetaan tasapuolisesti liikkeen säännöllisten ostajain kesken. Ostoluvalla varustetun ostajan odottamaton esiintyminen voisi pahasti häiritä tehtyjä jakosuunnitelmia. Yleensä on suurempia tavaraeriä koskeviin *ostolupa-anomuksiin vaadittava* myyjäksi ilmoitetun liikkeen leima tai muu merkintä todistukseksi siitä, että ostaja on luovutettavasta määrästä sopinut myyjän kanssa.

Flanellin ja pistevapaiden tarvikkeiden ostoluvat.

Kansanhuollon velvollisuus on pitää ennen muuta huoli siitä, että pienet lapset saavat niille kuuluvat välttämättömät vaatetustarvikkeet. Tästä syystä on kaikki yksivärinen flanelli ja kapalakangas varattava yksinomaan tähän tarkoitukseen eikä sille saa myöntää ostolupia muihin tarkoituksiin.

Sen johdosta, että erinäisiin suodatinlaitteihin on käytetty nukattua kangasta, on ostolupia puukaasuttajien suodatinpussikankaalle haettaessa myönnettävään ostolupa merkittävä: „ei flanellia eikä kapalakangasta”.

Ostolupia eivät kansanhuoltolautakunnat myöskään saa myöntää n. k. *pistevapaille tarvikkeille*, kuten esim. 50 metrin pituisille ja pienemmille lankapakkauksille, joitten myynnin säännöstely jää sopivimmin liikkeenharjoittajan tehtäväksi.

Lankojen ostoluvat.

Kalalankojen ostolupia myöntää ainoastaan kansanhuoltoministeriö ammattikalastajille asianomaisten järjestöjen lausuntojen perusteella. Ostolupia annetaan kala-

lankavarastojen niukkuuden vuoksi ylimalkaan ainoastaan vanhojen pyydysten kunnostamista silmälläpitäen.

Myönnettäessä ostolupia puuvilla- ja pelivalangalle on ostoluvassa nimenomaan mainittava „ei kalalankaa”, koska jotkut kansanhuoltolautakunnat ovat asiantunte mattomuudessaan antaneet ostolupia itse asiassa kalalangalle, vaikka ostolupatodistukseen on anojan ilmoituksen perusteella merkitty „puuvillalankaa”.

Teollisuuslaitosten ostoluvat ja liikkeitten oma kulutus.

Tehdaslaitoksille myöntää kansanhuoltoministeriö ostoluvat ei ainoastaan raaka-aineiden hankkimista varten, — mikäli laitoksella ei ole lähetysoikeutta — vaan myös sen omaan kulutukseen käytettäville tarvikkeille. Kansanhuoltoministeriö on pidättänyt itselleen ratkaisuvallan myös kaikkien *muiden liikeyritysten omaan kulutukseen* käytettäviin tarvikkeihin nähden.

Vähemmän tärkeitten tarvikkeiden valmistajien ostoluvat.

Niinikään kansanhuoltoministeriö ratkaisee toistaiseksi, kunnes toisin määrätään, sellaisten tuottajain ostolupa-anomukset, jotka valmistavat pukeutumistarkoitukseen kannalta *tärkeysasteeltaan toissijaisia* tarvikkeita. Tällaisia valmistajia ovat: koru-ompeluliikkeet, pöytä- y. m. liinojen, verhojen sekä liinavaatteiden kutomot ja ompelimot, nenäliinojen ompelimot, lippujen, tekokukkien, lampunvarjostimien, lelujen, nukkien- ja nukenvaatteiden, käsi- y. m. laukkujen sekä salkkujen ja koteloiden valmistajat, kirjapainot, kirjansitomot, verhoiliikkeet, hautaustoimistot ja ruumisarkuliikkeet sekä sateen- ja päivänvarjojen, purjeiden, markiisien y. m. näihin verrattavat valmistamot. Sikäli kuin tulee selvitettyksi, että nämä liikkeet käyttävät valmistukseensa yleensä sellaisia tarvikkeita, jotka eivät vaaranna pukeutumistarkoituk-

siin varattavien tarvikkeiden varastoja, voi kansanhuoltoministeriö siirtää näiden ostolupa-anomusten käsittelyn kansanhuoltolautakunnille.

Virastojen, laitosten, koulujen, järjestöjen y. m. s. ostoluvat.

Kansanhuoltoministeriö on katsonut välttämättömäksi varata itselleen ratkaisuvallan myöskin kaikkien kunnan ja valtion virastojen, laitosten, koulujen, järjestöjen, seurojen y. m. s. ostolupa-anomuksiin nähdessä, mitkä anomukset on osoitettava kansanhuoltoministeriölle. Ratkaistaessa näitä anomuksia noudatetaan yleensä sitä periaatetta, että ostolupia ei myönnetä muuta kuin aivan välttämättömiin tarkoituksiin.

Tämän periaatteen mukaisesti ei ostolupia ollenkaan anneta kouluille opetusvälineiden hankkimista varten. Mikäli opetuksessa käytetään säännöstelynalaisia tarvikkeita, on ne hankittava oppilaiden omilla vaatetuskorteilla.

Ostolupia ei toistaiseksi myöskään myönnetä yksityisten hyväntekeväisyysjärjestöjen ompeluseuroille, koska yhteiskunnallinen avustustoiminta on kaikissa muodoissa keskitettävä keskusjärjestöihin, ennen kaikkea Suomen Huoltoon.

Lähetysilmoitusoikeudet.

Elinkeinonharjoittajien tavaranhankintoihin kohdistettavan yksityiskohtaisemman tarkastuksen aikaansaamiseksi on lähetysilmoitusten käyttöoikeuksia entisestään supistettava. Yleisenä periaatteena on pidettävä, että nämä oikeudet ovat peruutettavat kaikilta valmistajilta, joitten tuotanto ei rajoitu yksinomaan vaatetustarvikkeihin ja jalkineihin, siis edellälueteltuihin välttämättömyystarvikkeihin. Kysymyksen siitä, ovatko nämä oikeudet peruutettavat myös teollisuuslaitoksilta, ratkaisee kansanhuoltoministeriö.

Niinikään ovat V-oikeudet peruutettavat sellaisilta kauppiailta, jotka säännöstelynalaisista tavaroista myyvät yksinomaan pis-

tevapaita tarvikkeita, kuten paperikaupoilta, jotka myyvät esim. tekstiileistä tai nahasta valmistettuja muistoesineitä, käsitöitä, leluja j. n. e.

Kunkin kansanhuoltolautakunnan on näinollen parasta yksityiskohtaisesti tarkastaa niiden liikeyritysten luettelo, joille V-tai T-oikeudet on myönnetty ja eroitettava erikseen ne, joilta nämä oikeudet ovat nyt peruutettavat. Samalla on erikoisesti tarkastettava, ettei V-oikeuksia ole tullut myönnettyksi käytettyjen tarvikkeiden myyjille, kulkukauppiaille, eikä pistevapaitten tarvikkeiden valmistajille. Ompelijoilta ja vaattureilta, jotka valmistavat säännöstelynalaisia tuotteita, pääasiassa työnteettäjän tarvikkeista, on V-oikeudet peruutettava. Heillä on mahdollisuus tarvikkeestojaan varten hankkia ostolupia, mikä antaa kansanhuoltolautakunnalle tilaisuuden seurata heidän tarvikehankintojaan, mihin eräiden kokemusten perusteella näyttää olevan aihetta.

Mikäli sellaiset liikkeet, jotka ovat välttämättömyystarvikkeiden ohella valmistaneet myös edellä lueteltuja vaatetustarpeen kannalta arvostellen tärkeysasteeltaan toissijaisia tarvikkeita, antavat kirjallisen sitoumuksen siitä, että toistaiseksi, kunnes kansanhuoltoministeriön taholta toisin määrätään, lopettavat toissijaisten tarvikkeiden valmistuksen, voi kansanhuoltoministeriö jälleen antaa niille aikaisemmat lähetysilmoitusoikeudet, jolloin näitä oikeuksia koskevassa todistuksessa edelläoleva sitoumuksen ehto on mainittava. Kansanhuoltolautakuntien on tarkastajiensa kautta seurattava, että liike pysyy antamassaan sitoumuksessa.

B. Erikoiskuponkit.

Ne tarvikkeet, joiden hankinnan yhteydessä on myyjän jakelupistekuponkien ohella irroitettava lisäksi erikoiskuponki tai useampia sellaisia ovat lueteltuina kansanhuoltoministeriön toisessa marraskuun 29 päivänä 1941 päivätyssä päätöksessä. Siitä

käyvät ilmi kustakin tarvikkeesta vaadittavat erikoiskupongit ynnä muut tähän liittyvät yksityiskohtaiset selvitykset ja tulokinnat.

Ensimmäisellä jakelukaudella kyseeseen tulevat kupongit ovat merkityt n:oilla 1—12 ja ovat sijoitetut vaatetuskortin oikeaan laitaan, sen keskikohdalle. Kuponkien joutuessa vähitellen jakelukauden kessässä irroitetuiksi saattaa esiintyä se tilanne, että joku kupongeista 2, 4, 7 ja 9 jää ympärillä olevien kuponkien tultua irroitetuiksi „riippumaan ilmaan”. Tämä mahdollisuus on melkein teoreettinen, kun mainittujen kuponkien käyttö on sidottu tarvikkeisiin, joita pukeutumisessa ensimmäin käytetään. Jos kuitenkin tällainen tilanne sattuisi, on kauppiaiden ja muiden henkilöiden, jotka joutuvat kuponkeja irrottamaan, kehoitettava liimaamaan kortin takaosaan paperi, joka kiinnittää irtolaiset kupongit paikalleen. Liikkeitten ei myöskään tarvitse kieltäytyä vastaanottamasta mainituilla numeroilla varustettuja kuponkeja irrallisina, mikäli asianomainen henkilö voi vaatetuskortillaan osoittaa, että ne ovat irtautuneet yllämainitusta syystä. Muussa tapauksessa ei elinkeinonharjoittaja saa ottaa vastaan irrallisia erikoiskuponkeja.

Koska on välttämätöntä, että kansanhuoltolautakunnat ovat selvillä siitä, kuinka erikoiskuponkijärjestelmä käytännössä toimii ja ohjeeksi kauppiaille selostetaan tätä asianpuolta seuraavassa lähemmin muutamien esimerkein.

Ostettaessa miehen ostokortilla villakangasta voidaan sitä maaliskuun 31 päivänä 1942 päättyvällä ensimmäisellä jakelukaudella luovuttaa erikoiskupongilla K 5 miehen arkitakkiin tai juhlapuvun takkiin kuuluva määrä. Tätä määrää ei ole kiinteästi määriteltä, koska se riippuu asianomaisen takin teettäjän koosta, jossain määrin myös takin mallista. Sama on asianlaita housukankaaseen nähden, joka hankitaan erikoiskupongilla K 6, sekä puku- ynnä päälly-

takkikankaaseen nähden, joista kumpikin voidaan hankkia yllämainituilla kahdella erikoiskupongilla yhdessä. Kaikissa näissä tapauksissa arvostelee luovutettavan kangasmäärän ensikädessä myyjä saatuaan ostajalta tarpeelliset selitykset siitä vaatekapaleesta, joka kankaasta tulee valmistettavaksi. Myyjän on harkinnassaan noudatettava kohtuutta ostajan tarvetta arvostellessaan, mutta samalla ehkäistävä väärinkäytösyritykset. Erimielisyydet myyjän ja ostajan välillä ratkaisee kansanhuoltolautakunta.

Se mitä edellä on sanottu miehen vaatetuskortilla tapahtuvasta villakankaan hankinnasta, tulee kyseeseen myöskin silloin kuin naisen vaatetuskortilla hankitaan villatai muuta kangasta erikoiskuponkeja N 2, N 4, N 5 ja N 6 käyttämällä. Tällöinkään ei kankaan pituus ole tarkoin määriteltä vaan edellämainituin edellytyksin myyjän arvosteltavissa.

Puuvilla-, pellava- y. m. kangasta, joksi lasketaan myös valmiit lakanat ja akkunay. m. -verhot, voidaan ostaa miehen kortin erikoiskupongeilla K 2, K 4, K 8 ja K 10 sekä naisen kortin kupongeilla N 10 ja N 12, ynnä lisäksi, jos niin halutaan kupongeilla N 2, N 4, N 5 ja N 6, jossa tapauksessa leningin tai sen osien enempää kuin vastaavan villakankaan ostokaan ei enää ole mahdollinen.

Väärinkäytöksille kankaitten myynnissä antaa mahdollisuuksia kauppiaille myönnetty oikeus luovuttaa jäännöspaloja ja paikkaus- sekä koristelutarkoituksiin tarkoitettuja pakasta leikattavia korkeintaan 50 senttimetrin pituisia kangaskappaleita ilman erikoiskuponkeja. Kansanhuoltolautakuntien on aihetta kiinnittää tarkastajiensa huomiota tähän mahdollisuuteen. Myöskin on tarkastuksissa aihetta kiinnittää huomiota siihen, etteivät kauppiaat itse alajakaa lankoja vyyhtiin, keriin ja puoliin sekä myydä näitä omia pakkauksiaan koruompelu-, nimeily- ja virkkauslankoina erikoiskuponkeja vaatimatta. Erikoiskupongeita

myytävinä tulevat kyseeseen ainoastaan lankaa valmistavan tehtaan alkuperäispakaukset.

Erikoiskuponkien tilitykset.

Liikkeet tilittävät erikoiskupongit samassa järjestyksessä kuin aikaisemmin jakelupistekupongitkin. Kansanhuoltolautakuntien on vaadittava erikoiskupongit yhdessä kirjekuudessa, jonka päälle on merkittynä sen sisältämien erikoiskuponkien luku ja tilittäjän nimi sekä osoite.

Kun ensimmäisen jakelukauden *erikoiskupongit eivät*, kuten pistekupongit, *kelpaa enää toisella jakelukaudella*, on jakelukausien vaihteessa kiinnitettävä erikoisesti huomiota erikoiskuponkien numeroihin, jotta erikoiskuponkien väärinkäyttö ei kävisi mahdolliseksi.

Hankintasuosittelujen laatiminen.

Vaatetustarvikkeiden ja jalkineiden säännöstely uudistetussa muodossaan merkitsee epäilemättä huomattavaa supistusta vaate-

tuskortin omistajan tähänastiseen vapautteen käytellä ostokorttiaan. Uusi erikoiskuponkeihin perustuva jakelutapa saattaa varsinkin alkuaikana, ennenkuin suuri yleisö yleisö on järjestelmään täydelleen perehtynyt, aiheuttaa kuluttajille epämiellyttäviä yllätyksiä. Niinpä jos miehen kortin erikoiskupongit K 2, K 4, K 8 ja K 10 ovat tulleet käytetyiksi esimerkiksi akkuna-verhokankaan tai valmiiden verhojen ostamiseen, ei ole mahdollista hankkia ensimmäisellä jakelukaudella niin tärkeitä vaatekappaletta kuin paitaa.

Uusi järjestelmä vaatiikin kuluttajien ennakolta tekemään hankintasuosittelman koko kulutuskautta varten, jotta erikoiskuponkien ajattelematon käyttö ei johtaisi pakolliseen kieltäytymiseen jostakin välttämättömyystarvikkeesta.

Sekä kansanhuoltolautakuntien, että myös elinkeinonharjoittajien olisi tilaisuuden satuessa teroitettava kuluttajille hankintasuosittelujen laatimisen välttämättömyyttä.

Kansanhuoltoministeriön päätös,

joka sisältää tarkempia määräyksiä kutomateollisuustuotteiden, vaatetustarvikkeiden ja jalkineiden sekä niiden valmistukseen käytettävien raaka-aineiden kulutuksen säännöstelystä.

Annettu Helsingissä 29 päivänä marraskuuta 1941.

Kansanhuoltoministeriö on valtioneuvoston 31 päivänä joulukuuta 1940 kutomateollisuustuotteiden, vaatetustarvikkeiden ja jalkineiden sekä niiden valmistukseen käytettävien raaka-aineiden kulutuksen säännöstelystä ja 3 päivänä huhtikuuta 1941 nahan ja nahkavalmisteen kulutuksen säännöstelystä antaman päätöksen nojalla määrännyt:

1 §.

Kutomateollisuustuotteilla, vaatetustarvikkeilla ja jalkineilla tarkoitetaan tässä päätöksessä kutomateollisuustuotteiden, vaatetustarvikkeiden ja jalkineiden sekä niiden valmistukseen käytettävien raaka-aineiden kulutuksen säännöstelystä 31 päivänä joulukuuta 1941 annetun valtioneuvoston päätöksen 1 §:n mukaan takavarikkoon julistettuja tarvikkeita, joita ei ole erikseen säännöstelystä vapautettu.

Nahkaa koskevat tämän päätöksen määräykset kuitenkin, lukuunottamatta mitä 2 §:ssä on määrätty, ainoastaan sikäli kuin valtioneuvoston 3 päivänä huhtikuuta 1941 nahan ja nahkavalmisteen kulutuksen säännöstelystä antamassa päätöksessä tai sen nojalla annetuissa kansanhuoltoministeriön päätöksissä määrätään.

Säännöstelymääräykset eivät koske puolustuslaitoksen hallussa olevia kutomateollisuustuotteita, vaatetustarvikkeita ja jalkineita.

Ilmoitusvelvollisuus.

2 §.

Teollisuuslaitoksen, liikkeen ja muun elinkeinon tai ammatin harjoittajan sekä laitoksen tai järjestön, jolla on hallussaan muita kuin omaa kulutusta varten luvallisesti hankittuja takavarikon alaisia kutomateollisuustuotteita, vaatetustarvikkeita ja jalkineita, joita ei ole tarkoitettu edelleen luovutettaviksi, on viimeistään 20 päivänä tammikuuta 1942 ilmoitettava hallussaan 31 päivänä joulukuuta 1941 olleiden tarvikkeiden jakelupiste- ja erikoiskuponkimäärät noudattaen kansanhuoltoministeriön 31 päivänä joulukuuta 1940 kutomateollisuustuotteiden, vaatetustarvikkeiden ja jalkineiden jakelupistemääristä ja 29 päivänä marraskuuta 1941 ostokortin kuponkien ohella vaatetustarvikkeita ja jalkineita luovutettaessa vaadittavista erikoiskupongeista antamaa päätöstä.

Teollisuuslaitoksen on tehtävä ilmoituksensa kansanhuoltoministeriölle ja muun ilmoitusvelvollisen sille kansanhuoltolautakunnalle, jonka tarkkailun alainen se on.

Takavarikon alaiset tarvikkeet on ilmoituksessa jaettava seuraaviin ryhmiin:

A. Tarvikkeet, joita luovutettaessa on vaadittava paitsi jakelupistekuponkeja myöskin kansanhuoltoministeriön 29 päivänä marraskuuta 1941 antaman päätöksen edellyttämät erikoiskupongit:

- 1) villakankaat, jakelupisteet ilmoitettava;
- 2) muut kankaat, jakelupisteet ilmoitettava;
- 3) villalanka, jakelupisteet ilmoitettava;
- 4) puuvillalanka, jakelupisteet ilmoitettava;
- 5) kalalanka, sen jakelupistemäärä ja kilomäärä ilmoitettava; sekä
- 6) muut tarvikkeet, jakelupisteet ilmoitettava.

B. Muut kuin edellisessä momentissa mainitut tarvikkeet:

- 1) kutomateollisuustuotteet ja tarvikkeet, yhteinen jakelupistemäärä ilmoitettava; sekä lisäksi erikseen:
- 2) trasseli, jakelupistemäärä ja kilomäärä ilmoitettava;
- 3) nahka, erikseen a) pohjanahka, b) päällisnahka ja c) nahkavalmisteet, jakelupisteet ilmoitettava; sekä
- 4) jalkineet, jakelupisteet ilmoitettava.

Ilmoituksessa on lisäksi lueteltava seuraaviin ryhmiin kuuluvien ompelulankarullien lukumäärä, joissa on lankaa:

- a) 100 metriä tai yardia,
- b) 150 metriä tai yardia,
- c) 200 metriä tai yardia.

Maahan tuoja.

3 §.

Takavarikon alaisten kutomateollisuustuotteiden, vaatetustarvikkeiden ja jalkineiden maahan tuojan on ilmoitettava kalenterikuukauden aikana maahan tuomiensa tarvikkeiden jakelupistemäärä kahden viikon kuluessa kuukauden päättymisestä lukien sille kansanhuoltoviranomaiselle, jolle se on velvollinen tekemään 2 §:ssä mainitun ilmoituksen. Ilmoitukseen on liitettävä jäljennös kauppalaskusta.

Ostokortti.

4 §.

Vaatetustarvikkeiden ja jalkineiden hankkimiseen oikeuttava ostokortti annetaan maan vakinaiselle asukkaalle sekä henkilölle, joka on asettunut tai aikoo asettua vakinaisesti asumaan jollekin paikkakunnalle maassa.

Ostokorttia ei kuitenkaan anneta sille, joka varusmiehenä suorittaa asevelvollisuuttaan tai värvätyinä on puolustusvoimien palveluksessa eikä myöskään puolustusvoimain palveluksessa olevalle reserviläiselle. Puolustusvoimain vakinaisessa palveluksessa oleville upseereille ja aliupseereille sekä vakinaisille viran ja toimen haltijoille annetaan vaatetustarvikkeiden ja jalkineiden hankkimiseen oikeuttava ostokortti.

5 §.

Ennen vuotta 1937 syntyneelle miespuoliselle henkilölle annetaan K kirjaimella merkitty ostokortti, ennen sanottua vuotta syntyneelle naispuoliselle henkilölle N kirjaimella merkitty ostokortti ja vuonna 1937 tai sen jälkeen syntyneelle lapselle L kirjaimella merkitty ostokortti.

Ostokortti on voimassa kaksi jakelukautta ja on siinä ensimmäistä jakelukautta varten 68 kortin laatua osoittavalla kirjaimella ja numerolla 1 sekä merkinnällä $\frac{1}{10}$ varustettua kuponkia ja jälkimmäistä jakelukautta varten 70 kortin laatua osoittavalla kirjaimella ja numerolla 1 sekä merkinnällä $\frac{1}{4}$ varustettua kuponkia. Lisäksi on

kortissa 24 numeroilla 1—24 varustettua erikoiskupongkia.

6 §.

Jos joku on saanut useampia ostokortteja tai jos kortin saantiin tai käyttöön vaikuttavissa oloissa on tapahtunut sellainen muutos, ettei korttia tai joitakin sen kuponkeja enää saada käyttää, on kortin käyttäminen kielletty ja on se viipymättä ja viimeistään 14 päivän kuluessa toimitettava kansanhuoltolautakunnalle.

Ostokortin omistajan, joka joutuu varusmiehenä suorittamaan asevelvollisuuttaan tai reserviläisenä palvelemaan puolustusvoimissa, tulee ennen palvelukseen astumistaan toimittaa korttinsa kansanhuoltolautakunnalle kuittia vastaan, joka hänen on palvelukseen astuttuaan esitettävä sotilasviranomaiselle. Kansanhuoltolautakunnan, jolle kortti on toimitettu, tulee pyynnöstä palauttaa entinen tai antaa uusi ostokortti sen omistajalle, kun asianomainen on vapautunut asevelvollisuuttaan suorittamasta tai palvelemasta reserviläisenä puolustusvoimissa ja palauttaa saamansa kuitin.

Kansanhuoltolautakunnan on ostokorteista irroitettava ja otettava haltuunsa sellaiset kupongit, jotka eivät enää ole voimassa tai joita kortin omistaja muuten ei ole oikeutettu käyttämään.

Yleiset jakelumääräykset.

7 §.

Säännöstelyn alaisia kutomateollisuustuotteita, vaatetustarvikkeita ja jalkineita saadaan myydä tai muulla tavoin toiselle luovuttaa ainoastaan säännöstelymääräyksiä noudattaen. Ostokortin kuponkia tai kuluttajalle annettua ostolupatodistusta tai ostolupakorttia vastaan hankittujen taikka kuluttajalla säännöstelyn voimaan tullessa hallussa olleiden käyttämättömien tarvikkeiden edelleen luovuttaminen korvausta vastaan on ilman kansanhuoltolautakunnan lupaa kielletty.

8 §.

Kutomateollisuustuotteiden, vaatetustarvikkeiden ja jalkineiden ensimmäinen jakelukausi alkoi 1 päivänä lokakuuta 1941 ja kestää 1 päivään huhtikuuta 1942. Toinen jakelukausi alkaa 1 päivänä huhtikuuta ja kestää 30 päivään syyskuuta 1942.

Ensimmäisenä jakelukautena ovat voimassa lisämerkinnällä $\frac{1}{10}$ varustetut kupongit ja numeroilla 1—12 merkityt erikoiskupongit sekä toisena jakelukautena

lisämerkinnällä $\frac{1}{4}$ varustetut kupongit ja numeroilla 13—24 varustetut erikoiskupongit sekä ensimmäisenä jakelukautena voimassa olleet kupongit, mutta eivät erikoiskupongit.

9 §.

Säännöstelyn alaisia tarvikkeita ostokortin tai ostolupakortin kuponkeja vastaan luovutettaessa on, mikäli jäljempänä 15 §:ssä ei toisin määrätä, luovuttajan otettava sellainen määrä kuponkeja, joka vastaa kansanhuoltoministeriön 31 päivänä joulukuuta 1940 kutomateollisuustuotteiden, vaatetustarvikkeiden ja jalkineiden jakelupistemääristä antamassa päätöksessä tarvikkeille vahvistamia jakelupistemääriä. Jos luovutettavien tarvikkeiden yhteinen jakelupistemäärä ei vastaa täysiä jakelupisteitä, on kuponkeja otettava lähinnä suurempaa täyttä jakelupistemäärää vastaavasti. Sen lisäksi on tarvikkeen luovuttajan otettava ostokortista kansanhuoltoministeriön 29 päivänä marraskuuta 1941 ostokortin kuponkien ohella vaatetustarvikkeita ja jalkineita luovutettaessa vaadittavista erikoiskupongeista antaman päätöksen 2 §:ssä määrätty erikoiskupongit.

Edellä 1 momentissa mainituissa päätöksissä miesten vaatetustarvikkeiksi ja jalkineiksi merkittyjä tarvikkeita saadaan niitä ostokortin kuponkeja vastaan luovutettaessa antaa ainoastaan K kirjaimella ja naisten vaatetustarvikkeiksi sekä jalkineiksi merkittyjä tarvikkeita ainoastaan N kirjaimella merkityn ostokortin kuponkeja vastaan. Lasten tarvikkeiksi mainitussa päätöksessä merkittyjä vaatetustarvikkeita ja jalkineita saadaan luovuttaa L kirjaimella merkityn ostokortin kuponkeja vastaan; kuitenkin saadaan niitä lasten tarvikkeita, joiden koot on sanotussa jakelupistemääristä annettussa päätöksessä mainittu, luovuttaa myös K tai N kirjaimella merkityn ostokortin kuponkeja vastaan. Yhteisiksi ja ostolupaa vastaan luovutettaviksi merkittyjen tarvikkeiden hankkimiseen kelpaavat kaikkien ostokorttien kupongit ja erikoiskupongit.

10 §.

Jos ostokortin haltija haluaa hankkia muulta paikkakunnalta luovuttajan toimesta lähetettäviä säännöstelyn alaisia tarvikkeita, saa hän kansanhuoltolautakunnassa vaihtaa tarvittavan määrän ostokortin kuponkeja ja erikoiskuponkeja niiden jakelupistemäärää vastaavaan ostolupatodis-

tukseen. Jos ostokortin haltijalle on välttämätöntä saada käyttää seuraavan jakelukauden kuponkeja tarvikkeiden hankkimiseen kulumassa olevana jakelukautena, voi kansanhuoltolautakunta pyynnöstä, milloin pakottavia syitä siihen on, hakijan esittämästä ostokortista irroittaa ja ottaa haltuunsa tarvittavan määrän seuraavan jakelukauden kuponkeja sekä kyseeseen tulevat kuluvan jakelukauden erikoiskupongit ja antaa hakijalle niiden jakelupistemäärää vastaavan ostolupatodistuksen tai ostolupakortin. Kuponkien irroittamisesta on tehtävä merkintä ostokortin selkäpuolelle.

Ostolupatodistus ja ostolupakortti kulutukseen käytettävien tarvikkeiden hankkimista varten.

11 §.

Jäljempänä mainituille kuluttajille saadaan antaa ostolupatodistus tai ostolupakortti kulutukseen käytettävien kutomateollisuustuotteiden, vaatetustarvikkeiden ja jalkineiden hankkimista varten:

1) raskaana olevalle naiselle enintään 50 jakelupistettä vastaava ostolupakortti vaateteiden hankkimista varten syntyväksi odotettavalle lapselle;

2) vastasyntyneelle lapselle enintään 100 jakelupistettä vastaava ostolupatodistus vuodevaatteiden hankkimista varten, jos anoja on saanut 15 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua äitiysavustusta, saadaan hänelle antaa vain 100 jakelupisteen ja saadun avustuksen jakelupistemäärän erotusta vastaava ostolupatodistus;

3) kodin perustajille enintään 250 jakelupistettä vastaava ostolupatodistus koti-irtaimistoon kuuluvien kutomateollisuustuotteiden ja kankaiden, joita ei käytetä ostolupatodistuksen saajien vaatetustarvikkeiksi, hankkimista varten;

4) tulipalossa tai muuhun siihen verrattavassa onnettomuudessa kärsimään joutuneelle, kun vahingon suuruudesta esitetään luotettava selvitys:

a) enintään 125 jakelupistettä vastaava ostolupatodistus koti-irtaimistoon kuuluvien kutomateollisuustuotteiden ja kankaiden hankkimista varten;

b) enintään puolen vuoden jakelupistemäärää vastaava ostolupakortti kutakin onnettomuudessa kärsimään joutunutta perheenjäsentä kohden;

5) niille, jotka kansanhuoltoministeriön antamien ohjeiden mukaan ovat oikeutetut

saamaan ostolupatodistuksen tai ostolupakortin.

Jos 4 kohdassa tarkoitettussa onnettomuudessa ostolupatodistuksen tai ostolupakortin anoja tai hänen perheensä jäsen on menettänyt vain osan hänelle kuuluvista kutomateollisuustuotteista, vaatetustarvikkeista tai jalkineista, on ostolupatodistus ja ostolupakortti annettava suhteellisesti pienemmälle määrälle kuin mainitussa kohdassa on sanottu.

Elinkeinon tai ammatin harjoittaja saa käyttää hallussaan olevia säännöstelyn alaisia tarvikkeita näytteeksi tai muuhun siihen verrattavaan tarkoitukseen ainoastaan kansanhuoltolautakunnan luvalla. Lupaa älköön annettako tarvikkeiden käyttöön henkilökohtaista kulutusta varten.

12 §.

Edellä 11 §:ssä mainitun ostolupatodistuksen tai ostolupakortin antaa, mikäli jäljempänä 13 §:n 5 momentissa ei toisin määrätä, anojan asuinpaikkakunnan kansanhuoltolautakunta. Muissa tapauksissa kuluttajille annettavan ostolupatodistuksen tai ostolupakortin antaa kansanhuoltoministeriö. Kuluttajan on kuitenkin aina tehtävä ostolupa-anomuksensa kansanhuoltolautakunnalle, jonka tulee, jos se puoltaa anomusta, toimittaa se oman lausuntonsa ohella kansanhuoltoministeriölle.

Anomus on kansanhuoltolautakunnan niin vaatiessa tehtävä kirjallisesti ja tulee anojan siinä antaa ostoluvan saantia varten tarvittavat oikeiksi vakuutetut tiedot. Jos anomus tehdään muulle kuin anojan asuinpaikkakunnan kansanhuoltolautakunnalle on anomuksessa mainittava siihen syy ja anomus on silloin aina tehtävä kirjallisesti.

13 §.

Kansanhuoltolautakunta voi harkintansa mukaan antaa 11 §:ssä mainitulle tarvitsijalle ostolupatodistuksen ja ostolupakortin.

Ostolupatodistukseen on merkittävä tarvikkeet, joiden hankkimista varten lupa annetaan, sekä ostolupatodistuksen voimassaoloaika.

Ostolupakorttia älköön ompelulangan hankkimista varten annettako.

Ostolupaa haettaessa kansanhuoltolautakunta voi vaatia hakijalta selvityksen siitä, että anottu tarvike-erä on saatavissa sekä myöskin selvityksen siitä, mistä se on saatavissa.

Henkilölle, jonka asuinpaikkakunta ei ole kansanhuoltolautakunnan alueella, voi kansanhuoltolautakunta antaa ostolupatodistuksen ja ostolupakortin, jos pakottavia syitä siihen on. Kansanhuoltolautakunnan tulee tällöin ilmoittaa hakijan asuinpaikkakunnan kansanhuoltolautakunnalle ostolupatodistuksen ja ostolupakortin antamisesta.

Kun ostokortin haltija hakee ostolupaa, on ostokortti samalla esitettävä ja siihen on kansanhuoltolautakunnan merkittävä niiden tarvikkeiden jakelupistemäärä, joiden hankkimista varten ostolupatodistus tai ostolupakortti on annettu.

Vähittäiskauppa ja ammatinharjoittajat.

14 §.

Vähittäiskauppaliike, vaatturi, ompelija, jalkinekorjaamo tai muu niihin verrattava elinkeinon tai ammatin harjoittaja saa luovuttaa sellaisia tarvikkeita, joille kutomateollisuustuotteiden, vaatetustarvikkeiden ja jalkineiden jakelupistemääristä annetussa kansanhuoltoministeriön päätöksessä on vahvistettu jakelupistemäärät:

1) ostokortin kuponkia ja tarviketta vastaavaa erikoiskuponkia vastaan, jos tarvikkeista on määrätty erikoiskupongi otettavaksi; sekä

2) kansanhuoltoviranomaisen antamaa ja sen leimalla varustettua ostolupatodistusta tai ostolupakortin kuponkia vastaan.

Mitä edellä on määrätty, koskee myöskin säännöstelyn alaisten tarvikkeiden myyntiä huutokaupalla, myyjäisissä taikka viranomaisen, laitoksen tai järjestön toimesta sekä muuta sellaista luovuttamista, josta tässä päätöksessä ei ole toisin määrätty.

Määräykset tarkkailua varten tehtävästä ilmoituksesta ovat 21 §:ssä.

Vähittäiskauppaliikkeen ja muun elinkeinon tai ammatin harjoittajan, joka pitää säännöstelyn alaisia tarvikkeita kaupan, tulee pitää yleisön nähtävänä kansanhuoltoministeriön kutomateollisuustuotteiden, vaatetustarvikkeiden ja jalkineiden jakelupistemääristä antama päätös tai sen mukaan laadittu jakelupistemäärät sisältävä taulukko kuin myöskin kansanhuoltoministeriön päätös ostokortin kuponkien ohella vaatetustarvikkeita ja jalkineita luovuttaessa vaadittavista erikoiskupongeista.

15 §.

Ostokortin kuponkia tai ostolupatodistusta tahi ostolupakorttia vaatimatta saa:

1) liike, järjestö tai muu yritys, joka hakemuksen nojalla on saanut kansanhuoltoministeriöltä siihen erikoisluvan, luovuttaa ministeriön säännöstelystä vapauttamia tarvikkeita; tarvikkeihin on tällöin, mikäli ministeriö päätöksessään ei myönnä siitä vapautusta, kiinnitettävä ministeriöstä saatava numeroitu todiste, joka tarvikkeen luovutuksen tapahtuessa on irroitettava siitä ja liikkeen toimesta ostajan allekirjoittamana toimitettava paikalliselle kansanhuoltolautakunnalle;

2) äitiysavustusta jakava viranomaisen ja, mikäli kansanhuoltoministeriö hakemuksesta on antanut siihen luvan, liike tai laitos korvauksetta luovuttaa vaatetustarvikkeita vastasyntyneen lapsen vaatetukseksi käytettäväksi;

3) vaatturi, ompelija ja korjaamo suorittaa vaatetustarvikkeiden ja jalkineiden korjausta, mikäli korjaukseen tarvittavat säännöstelyn alaiset tarvikkeet, niihin luetuna ompelulanka, yhteensä vastaavat enintään puolta jakelupistettä; jos yhteinen määrä on suurempi, mutta ei vastaa täysiä jakelupisteitä, on kuponkeja otettava lähinnä suurempaa täyttä jakelupistemäärää vastaavasti.

Edellä 1 ja 2 kohdissa mainituissa tapauksissa on tarvikkeita luovutettaessa luovuttajan merkittävä niiden saajan ostokorttiin luovutettujen tarvikkeiden jakelupistemäärä sekä 1 kohdassa mainitussa tapauksessa tarvikkeessa olleen todisteen numero.

16 §.

Vähittäiskauppaliike ja muu 14 §:ssä mainittu säännöstelyn alaisten kutomateollisuustuotteiden, vaatetustarvikkeiden ja jalkineiden edelleen luovuttaja saa hankkia niitä ainoastaan ostolupatodistuksen nojalla, mikäli sille ei ole myönnetty oikeutta hankkia mainittuja tarvikkeita lähetysoilmoitusten käyttöön oikeutetulta tukkuliikkeeltä tai valmistajalta ilman ostolupatodistusta lähetysoilmoituksen nojalla. Luvan voi peruuttaa se kansanhuoltoviranomainen, joka sen on antanut sekä lisäksi aina kansanhuoltoministeriö.

Kansanhuoltoministeriö määrää kansanhuoltolautakunnalle antamissaan ohjeissa, milloin kansanhuoltolautakunta saa ratkaista tässä ja 18 pykälässä tarkoitettujen elinkeinon harjoittajan ostoluvan saantia tai oikeutta hankkia edellä mainittuja säännöstelyn alaisia tarvikkeita lähetysoilmoituksen nojalla koskevan anomuksen ja

18 §:n 3 ja 4 kohdassa tarkoitettujen koulujen ja hyväntekeväisyysjärjestöjen ostolupa-anomukset ja milloin se on toimitettava kansanhuoltoministeriön ratkaistavaksi. Sanottu anomus on aina tehtävä kansanhuoltolautakunnalle, jonka tulee, jos anomuksen ratkaisu ei kuulu lautakunnalle, toimittaa anomus oman lausuntonsa ohella kansanhuoltoministeriölle.

Lupaa hankkia säännöstelyn alaisia tarvikkeita ilman ostolupatodistusta alkoon annettako:

- 1) kulkukauppiaille;
- 2) elinkeinonharjoittajalle, joka takavarikon alaisten tarvikkeiden kaupan ohella harjoittaa käytettyjen tarvikkeiden kauppaa; sekä
- 3) jäljempänä 18 §:n 1 momentin 3, 4 ja 5 kohdissa mainituille tarvisijoille.

Sen, jolla on oikeus hankkia säännöstelyn alaisia tarvikkeita ilman ostolupatodistusta tukkuliikkeeltä tai teollisuuslaitokselta, tulee toimittaa sille jäljennös kansanhuoltolautakunnan antamasta lupapäätöksestä.

Myyjäiset.

17 §.

Sellaisten myyjäisten toimeenpanon, joissa myydään säännöstelyn alaisia kutomateollisuustuotteita, vaatetustarvikkeita, jalkineita tai nahkavalmisteita, on ennakolta annettava lupa kansanhuoltoministeriöltä. Anomuksessa on mainittava myyjäisten pitoaika ja -paikka sekä sen henkilön nimi ja osoite, joka vastaa ostokorttien ja ostolupakorttien kuponkien sekä vastaanotettujen ostolupatodistusten toimittamisesta kansanhuoltolautakunnalle. Anomukseen on liitettävä luettelo myytävistä, säännöstelyn alaisista tarvikkeista ja niiden jakelupistemääristä.

Määräykset tarkkailua varten tehtävästä ilmoituksesta ovat 21 §:ssä.

Ostolupatodistus tai ostolupakortti edelleen luovutettavien tarvikkeiden hankkimista varten.

18 §.

Jäljempänä mainituille tarvisijoille saadaan antaa ostolupatodistus tai ostolupakortti kutomateollisuustuotteiden, vaatetustarvikkeiden tai jalkineiden hankkimiseksi niiden edelleen luovuttamista varten sellaisinaan tai valmistettuina:

- 1) vähittäiskauppaliikkeelle, kulkukauppiaille ja muulle takavarikon alaisten tar-

vikkeiden vähittäiskauppaa harjoittavalle elinkeinon tai ammatin harjoittajalle;

- 2) vaatturille, ompelijalle, jalkinekorjaamolle, verhoilijalle ja muulle niihin verrattavalle elinkeinon tai ammatin harjoittajalle;

- 3) ammattikoululle, oppikoululle, kansanopistolle, kansakoululle ja työtuvalle, tarvikkeiden jakelusta huolehtivalle järjestölle tai laitokselle sekä muulle niihin verrattavalle;

- 4) hyväntekeväisyysjärjestölle; sekä

- 5) säännöstelyn ulkopuolella olevien tarvikkeiden valmistajalle.

Kansanhuoltoministeriö vahvistaa ne tarvikemäärät, joiden hankkimista varten ostolupatodistus saadaan antaa sekä määrää ne tarkoitukset, joihin ostolupatodistus voidaan antaa ja ne tarvikelaadut, joiden hankkimista varten ostolupatodistusta ei saada antaa tai joiden hankkiminen ostolupatodistuksella on jollakin tavoin rajoitettu.

Ostoluvan hakemiseen ja antamiseen on vastaavasti sovellettava 13 §:n 2, 3 ja 4 momenteissa olevia määräyksiä.

Määräykset oikeudesta hankkia tarvikkeita ilman ostolupatodistusta ovat 16 §:ssä ja määräykset teollisuuslaitoksista 19 §:ssä.

Teollisuuslaitos, muu valmistaja ja tukkuliike.

19 §.

Teollisuuslaitos tai muu valmistaja ja tukkuliike saa luovuttaa säännöstelyn alaisia kutomateollisuustuotteita, vaatetustarvikkeita ja jalkineita ostokortin kuponkeja vastaan ottamalla myöskin ehkä vaadittaviksi määrätyt erikoiskuponit sekä ostolupatodistusta ja ostolupakortin kuponkia vastaan.

Teollisuuslaitos tai muu valmistaja ja tukkuliike, joka on saanut kansanhuoltoministeriöltä oikeuden lähetysoitojen käyttöön, saa kuitenkin luovuttaa säännöstelyn alaisia tarvikkeita ostolupaa vaatimatta jäljempänä 20 §:ssä olevia määräyksiä noudattamalla sellaiselle vastaanottajalle, joka on saanut 16 §:ssä tai tässä pykälässä mainitun luvan hankkia tarvikkeita ilman ostolupaa ja joka esittää jäljennöksen kansanhuoltoviranomaisen asiasta antamasta päätöksestä. Luvan voi kansanhuoltoministeriö tarvittaessa peruuttaa.

Teollisuuslaitos tai muu valmistaja sekä tukkuliike, joka on aikaisemmin saanut

kansanhuoltolautakunnalta oikeuden lähetyksilmoitusten käyttöön, saa, ellei lupaa peruuteta, hankkia säännöstelyn alaisia tarvikkeita lähetyksilmoitusten käyttöön oikeutetulta teollisuuslaitokselta tai tukkuliikkeeltä ilman ostolupaa sekä lähettää niitä toiselle sanotun oikeuden omistajalle lähetyksilmoitusta käyttäen.

Jollei teollisuuslaitos tai muu valmistaja tai tukkuliike ole saanut 2 momentissa mainittua lupaa, saa se hankkia ja luovuttaa tarvikkeita niinkuin vähittäiskauppaliikkeestä on määrätty.

20 §.

Teollisuuslaitoksen tai muun valmistajan ja tukkuliikkeen on lähettäessään tarvikkeita ilman ostolupaa, toimitettava vastaanottajalle erityinen lähetyksilmoitus, josta ilmenee lähetettyjen tarvikkeiden yhteinen jakelupistemäärä, taikka merkittävä jakelupistemäärä vastaanottajalle toimitettuun kauppalaskuun. Sen ohessa on ilmoitus kalenterikuukauden aikana samalle vastaanottajalle toimitettujen tarvikkeiden yhteisestä jakelupistemäärästä kahden viikon kuluessa kuukauden päättymisestä lukien toimitettava sille kansanhuoltolautakunnalle, jonka alueella ostaja toimii.

Teollisuuslaitoksen tai muun valmistajan ja tukkuliikkeen, joka on saanut 19 §:n 2 momentissa mainitun lähetyksilmoitusten käyttöoikeuden, tulee pitää kirjaa valmistamistaan tai vastaanottamistaan sekä luovuttamistaan tarvikemääristä ja niiden jakelupistemääristä. Tukkuliikkeen tulee kulakin kalenterikuukaudelta kahden viikon kuluessa sen päättymisestä lukien toimittaa kansanhuoltolautakunnalle ilmoitus vastaanottamiensa ja luovuttamiensa tarvikkeiden jakelupistemääristä ja liittää ilmoitukseen vastaanottamansa ostolupatodistukset sekä ostolupakorttien ja ostokorttien kupongit. Teollisuuslaitoksen tulee tehdä vastaavasti samanlainen ilmoitus kansanhuoltoministeriölle.

Teollisuuslaitoksen tai muun valmistajan ja tukkuliikkeen, joka ei ole saanut 19 §:n 2 momentissa mainittua oikeutta lähetyksilmoituksen käyttöön, tulee tarkkailua varten toimittaa, teollisuuslaitoksen kansanhuolto-

ministeriölle ja muun valmistajan ja tukkuliikkeen kansanhuoltolautakunnalle, sellainen selvitys kuin vähittäiskauppaliikkeestä on 21 §:ssä määrätty.

Tarkkailu.

21 §.

Vähittäiskauppaliikkeen, vaatturin, ompelijan, jalkinekorjaamon ja muun luovuttajan, joka luovuttaa säännöstelyn alaisia tarvikkeita ostokortin tai ostolupakortin kuponkeja taikka ostolupatodistusta vastaan ja josta 20 §:ssä ei ole toisin määrätty, tulee kultakin kalenterikuukaudelta kahden viikon kuluessa sen päättymisestä lukien sille kansanhuoltolautakunnalle, jolta se on saanut ostolupatodistuksen taikka oikeuden hankkia tarvikkeita lähetyksilmoituksen nojalla, toimittaa:

1) kuukauden aikana kertyneet ostokortin ja ostolupakortin kupongit sekä ostolupatodistukset ja erikseen ostokortin erikoiskupongit suljetussa päällyksessä, johon on merkitty luovuttajan nimi ja osoite sekä luovutettujen tarvikkeiden jakelupistemäärä ynnä erikoiskuponkien luku; ja

2) kansanhuoltolautakunnalta saatavaa kaavaketta käyttäen jakelupistemäärien tilitys ilmoitus, jossa on mainittava vastaanotettujen ja edelleen luovutettujen tarvikkeiden jakelupistemäärät sekä korjaustöistä tai uusien tarvikkeiden valmistuksesta taikka vahvistettujen jakelupistemäärien muutoksista ehkä aiheutunut jakelupistemäärien lisääntyminen tai vähentyminen.

Säännöstelyn alaisten tarvikkeiden vastaanottajan, joka käyttää niitä säännöstelyn ulkopuolella olevien tarvikkeiden valmistukseen, on toimitettava kansanhuoltolautakunnalle selvitys tarvikkeiden käytöstä sanottuun tarkoitukseen.

22 §.

Tällä päätöksellä kumotaan kansanhuoltoministeriön 31 päivänä joulukuuta 1940 antama päätös, joka sisältää tarkempia määräyksiä kutomateollisuustuotteiden, vaatetustarvikkeiden ja jalkineiden sekä niiden valmistukseen käytettävien raaka-aineiden kulutuksen säännöstelystä.

Helsingissä 29 päivänä marraskuuta 1941.

Ministeri

Osastopäällikkö

Kansanhuoltoministeriön päätös

ostokortin kuponkien ohella vaatetustarvikkeita ja jalkineita luovutettaessa
vaadittavista erikoiskupongeista.

Annettu Helsingissä 29 päivänä marraskuuta 1941.

Kansanhuoltoministeriö on valtioneuvoston 31 päivänä joulukuuta 1940 kutomateollisuustuotteiden, vaatetustarvikkeiden ja jalkineiden sekä niiden valmistukseen käytettävien raaka-aineiden kulutuksen säännöstelystä antaman päätöksen nojalla määrännyt:

1 §.

Tämän päätöksen 2 §:ssä mainittuja säännöstelynalaisia tarvikkeita kuluttajille luovutettaessa on kutomateollisuustuotteiden, vaatetustarvikkeiden ja jalkineiden

hankkimista varten annetusta ostokortista irroitettava sekä luovutettavaa tarvikemäärää vastaavat varsinaiset kupongit että sitä luovutettaessa vaadittaviksi määrättyt, jäljempänä 2 §:ssä mainitut erikoiskupongit.

2 §.

A. Miehen vaatetuskortti.

- 1) *Ompelulanka*; erikoiskuponki oikeuttaa hankkimaan yhden 200 metriä tai yardia lankaa sisältävän rullan ..
- 2) *Pito- tai juhlapuvun takki*, villaa sisältävästä kankaasta, sarasta tai P-kankaasta, vuorillinen tai vuoriton; taikka *kangas* edellämainitunlaiseen takkiin ..
- 3) *Housut*, pitkät tai lyhyet, myöskin polvi-, saapas tai golfhousut, villaa sisältävästä kankaasta, sarasta tai P-kankaasta; taikka *kangas* edellämainitunlaisiin housuihin ..
- 4) *Pito- tai juhlapuku*, johon kuuluu yhdet housut, villaa sisältävästä kankaasta, sarasta tai P-kankaasta, ja kaikenlaatuiset *päälystakit* sekä pitkät tai lyhyet *turkit*, *sadetakit*, öljyttyjä lukuunottamatta, kankaaiset tai kumiset, irtovuorein tai ilman; taikka *kangas* edellämainitunlaiseen pukuun tai päälystakkiin ..
- 5) *Jalkineet*, kaikenlaatuiset nahka-, kumi- ja huopajalkineet, lukuunottamatta päälyksenkiä, kalosseja, tohveleita ja puukenkiä ..
- 6) *Paita*, kaikenlaatuiset päivä-, yö- ja aluspaidat sekä yöpuvut ..
- 7) *Alushousut*, kaikenlaatuiset ..
- 8) *Hiihto- tai verryttelyhousut*, kaikenlaatuiset ..
- 9) *Pusero, villapaita tai tuulitakki*, kaikenlaatuinen, villaa sisältävästä tai muusta raaka-aineesta ..

- Kukin erikoiskupongeista K 2, K 4, K 8 ja K 10 oikeuttaa hankkimaan yhden 6, 7, 8 tai 9 kohdassa mainituista vaatekappaleista taikka vaihtoehtoisesti enintään kolme metriä puuvilla-, pellava-, tekokuitu- tai tekosilkikangasta. Valmiit ikkuna- ja muut verhot sekä lakanat katsotaan tässä päätöksessä kankaiksi niihin käytetyn täysilevyisen kankaan määrän mukaan
- 10) *Alusvaatekerrasto*, kaikenlaatuinen ..
 - 11) *Verryttely-, ulkoilu- tai urheilupuku*, kaikenlaatuinen ..
 - 12) *Sukat*, kaikenlaatuiset ..

Vaadittavien erikoiskuponkien numerot:

K 1

K 5

K 6

K 5 ja K 6 yhdessä

K 3

K 2, K 4, K 8 ja K 10

kaksi kupongeista K 2, K 4,
K 8 ja K 10 yhdessä
K 7, K 9 ja K 11

Kukin erikoiskupongeista K 7, K 9 ja K 11 oikeuttaa hankkimaan yhden parin sukkia taikka vaihtoehtoisesti enintään 300 grammaa villa-, puuvilla-, pellava-, tekokuitu- tai tekosilkkilankaa, lukuunottamatta kalalankaa.

Puuvillasta, pellavasta, tekokuidusta tai tekosilkistä valmistettua koruompelu-, nimeily- ja virkkauslankaa kerinä, puolina, kaartoina tai vyyhteinä saadaan luovuttaa erikoiskuponkeja vaatimatta jakelupisteitä vastaan, mikäli niitä ei saa luovuttaa myös jakelupisteitä vaatimatta.

B. Naisen vaatetuskortti.

- 1) *Ompelulanka*; erikoiskuponki oikeuttaa hankkimaan yhden 200 metriä tai yardia lankaa sisältävän rullan
- 2) *Pusero* tai *jakku*, *tuulitakki* tai *-pusero*, *kävelypuvun takki*, *neuletakki*, *villapaita*, *pujopaita* tai *pujoliivi*, valmistettu villaa sisältävästä tai muusta raaka-aineesta; taikka

N 1

kangas edellämainitunlaiseen puseroon, jakkuun tai takkiin

N 2 ja N 4

Kumpikin erikoiskupongeista N 2 ja N 4 oikeuttaa hankkimaan yhden mainituista vaatekappaleista tai vaihtoehtoisesti enintään 500 grammaa villa-, puuvilla-, pellava-, tekokuitu- tai tekosilkkilankaa, ei kuitenkaan kalalankaa.

Puuvillasta, pellavasta, tekokuidusta tai tekosilkistä valmistettua koruompelu-, nimeily- ja virkkauslankaa kerinä, puolina, kaartoina tai vyyhteinä saadaan luovuttaa varsinaisia jakelupisteitä vastaan erikoiskuponkeja vaatimatta, mikäli niitä ei saa luovuttaa myöskin jakelupisteitä vaatimatta.

- 3) *Hame* tai *housuhame*, valmistettu villaa sisältävästä tai muusta raaka-aineesta sekä kaikenlaatuiset *päälyshousut*, paitsi verryttely- ja rantahousut; taikka

kangas edellämainitunlaatuisen hameeseen tai housuihin

N 5 ja N 6

Kumpikin erikoiskupongeista N 5 ja N 6 oikeuttaa hankkimaan yhden edellämainituista vaatekappaleista.

- 4) *Leninki*, *housupuku*, *kävelypuku*, *päälystakki*, *complet*- tai *sadetakki*, öljysilkistä valmistettua lukuunottamatta, sekä *verryttelypuku*, valmistettu villasta tai muusta aineesta sekä *pitkä* tai *lyhyt turkki*; taikka

kangas mainitunlaiseen pukuun tai päälystakkiin ..

N 2, N 4, N 5 ja N 6

Kupongeista N 2, N 4, N 5 ja N 6 *kaksi yhdessä* oikeuttaa hankkimaan yhden edellämainituista vaatekappaleista tai sitä vastaavan kankaan.

- 5) *Aluspaita*, kankaasta tai neuleesta valmistettu sekä *iho-* tai *yöpuku*, *alushousut* tai *kerrasto*, *alushame*, kaikenlaatuiset sekä *verryttelyhousut* tai *rantahousut*

N 10 ja N 12

Kumpikin erikoiskupongeista N 10 ja N 12 oikeuttaa hankkimaan yhden edellämainituista vaatekappaleista tai vaihtoehtoisesti enintään 6 metriä puuvilla-, pellava-, tekokuitu- tai tekosilkkikangasta, mutta ei villaa sisältävää kangasta. Valmiit ikkuna- ja muut verhot sekä lakanat katsotaan tässä päätöksessä kankaiksi niihin käytetyn täysilevyisen kankaan määrän mukaan.

- 6) *Jalkineet*, nahasta tai kumista valmistetut, kaikenlaatuiset, lukuunottamatta päällyskentä, kalosseja, tohveleita, puukenkiä ja sellaisia kenkiä, joita saadaan luovuttaa jakelupisteitä vaatimatta

- 7) *Sukat*, kaikenlaatuiset

Kukin erikoiskupongeista N 7, N 8, N 9 ja N 11 oikeuttaa hankkimaan yhden sukkaparin.

N 3

N 7, N 8, N 9 ja N 11

C. Lapsen vaatetuskortti.

- 1) *Ompelulanka*; erikoiskuponki oikeuttaa hankkimaan yhden 200 metriä tai yardia lankaa sisältävän rullan ..

L 1

- 2) 1 metri villaa sisältävää kangasta, jonka leveys on yli 130 sm tai 1.5 metriä samanlaista kangasta, jonka leveys on enintään 130 sm

L 3 ja L 5

Kumpikin erikoiskupongeista L 3 ja L 5 oikeuttaa hankkimaan enintään yhden metrin villaa sisältävää kangasta, jonka leveys on yli 130 sm, tai enintään 1.5 metriä samanlaista kangasta, joka on 130 sm:n levyistä tai sitä kapeampaa.

- 3) 1.5 metriä puuvilla-, pellava-, tekokuitu- tai teko-silkkikangasta, jonka leveys on yli 115 sm, taikka 2.5 metriä puuvilla-, pellava-, tekokuitu- tai teko-silkkikangasta, joka on 115 sm:n levyistä tai sitä kapeampaa

L 2 ja L 4

Kumpikin erikoiskupongeista L 2 ja L 4 oikeuttaa hankkimaan enintään 1.5 metriä kangasta, jonka leveys on yli 115 sm tai enintään 2.5 metriä kangasta, jonka leveys on 115 sm tai sitä vähemmän. Valmiit ikkuna- ja muut verhot sekä lakanat katsotaan tässä päätöksessä kankaiksi niihin käytetyn täysilevyisen kankaan määrän mukaan.

- 4) 100 gr villa-, puuvilla-, pellava-, tekokuitu- tai teko-silkkilankaa, ei kuitenkaan kalalankaa

L 7, L 8, L 9, L 10 ja L 12

Kukin erikoiskupongeista L 7, L 8, L 9, L 10 ja L 12 oikeuttaa hankkimaan enintään 100 gramman erän edellämäinittuja lankoja.

3 §.

Kansanhuoltolautakunta vahvistaa tarvittaessa kansanhuoltoministeriön antamien ohjeiden mukaan minkä kangasmäärän katsotaan vastaavan kutakin tässä päätöksessä mainittua, kankaasta valmistettua valmista vaatekappaletta.

4 §.

Luonnonsilkkilankoja ja -kankaita saadaan luovuttaa erikoiskuponkeja vaatimatta.

5 §.

Kaikenlaatuista lankaa alkuperäisessä pakkauksessa, joka sisältää lankaa enintään 50 metriä, saadaan luovuttaa erikoiskuponkia vaatimatta.

Helsingissä 29 päivänä marraskuuta 1941.

Ministeri

6 §.

Kangaspaloja, joita kansanhuoltoministeriön kutomateollisuustuotteiden, vaatetus-tarvikkeiden ja jalkineiden jakelupistemäärästä 31 päivänä joulukuuta 1940 antaman päätöksen mukaan saadaan luovuttaa vain jakelupisteitä vastaan, sekä enintään 50 senttimetrin pituisia jäännöspaloja ynnä paikkaus- ja koristelutarkoituksiin hankittavia pakasta leikattavia, enintään 50 senttimetrin pituisia villa-, puuvilla-, pellava-, tekokuitu- ja teko-silkkikankaita saadaan luovuttaa jakelupisteitä vastaan erikoiskuponkeja vaatimatta.

Osastopäällikkö